

Referendumverordening Amsterdam

De raad van de gemeente Amsterdam,

gelezen het voorstel van het presidium d.d. 7 april 2025,

gezien het advies van de Initiatief- en referendumcommissie van 3 april 2025,

gelet op artikel 147, eerste lid, en artikel 149 van de Gemeentewet,

besluit vast te stellen:

Referendumverordening Amsterdam

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1 Definities

In deze verordening wordt verstaan onder:

- alternatief burgervoorstel: een voorstel ingediend door burgers als alternatief voor een ontwerp-raadsbesluit of voorgenomen collegebesluit;
- alternatief raadsvoorstel: een alternatief voorstel van de raad voor een volksinitiatief;
- initiatiefnemers: de kiesgerechtigden die het initiatief nemen voor een referendum, alternatief burgervoorstel of volksinitiatief;
- kiesgerechtigd: stemrecht hebbend voor de verkiezing van de leden van de raad van Amsterdam;
- ontwerp-raadsbesluit: een ontwerpbesluit over een aangelegenheid, die onder de bevoegdheid van de raad valt en op de agenda van de raad is geplaatst;
- referendum: volksraadpleging;
- referendum over een alternatief burgervoorstel: volksraadpleging waarbij een keuze wordt voor-gelegd tussen het ontwerp-raadsbesluit of voorgenomen collegebesluit en het alternatief burger-voorstel;
- referendum over een ontwerp-raadsbesluit of voorgenomen collegebesluit: volksraadpleging over een ontwerp-raadsbesluit of voorgenomen collegebesluit;
- referendum over een volksinitiatief: volksraadpleging over een volksinitiatief;
- stadsdeel: gebied van de gemeente Amsterdam zoals aangewezen in artikel 1 van de Verordening op de stadsdelen en het stadsgebied Amsterdam 2022, waaronder begrepen een stadsgebied;
- volksinitiatief: initiatief van kiesgerechtigden om een concreet voorstel te plaatsen op de agenda van de raad;
- voorgenomen collegebesluit: een voorgenomen besluit van het college dat voor wensen en be-denkingen aan de raad wordt voorgelegd in de zin van artikel 169, vierde lid, van de Gemeentewet en op de agenda van de raad is geplaatst.

Artikel 2 Referendum, initiatief, onderwerpen

1. Een referendum kan worden gehouden op initiatief van kiesgerechtigden.
2. Drie vormen van referenda op initiatief van kiesgerechtigden zijn mogelijk:
 - a. referendum over een ontwerp-raadsbesluit of voorgenomen collegebesluit;
 - b. referendum over een alternatief burgervoorstel;
 - c. referendum over een volksinitiatief.
3. De referendumvormen als bedoeld in het vorig lid zijn mogelijk over aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de raad vallen onderscheidenlijk over voorgenomen collegebesluiten die voor wensen en bedenkingen aan de raad worden voorgelegd op grond van artikel 169, vierde lid, van de Gemeentewet.

Artikel 3 Uitzonderingen

1. Van referenda, alternatieve burgervoorstellen of volksinitiatieven zijn uitgezonderd:
 - a. besluiten van de raad of het college op bezwaar, bedoeld in artikel 6:4, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht, dan wel inzake het voeren van rechtsgedingen;
 - b. besluiten tot benoemingen, ontslagen, schorsingen;
 - c. besluiten over individuele geldelijke voorzieningen voor ambtsdragers of hun nabestaanden;
 - d. het voor kennisgeving aannemen van (raadsinformatie)brieven, nota's en rapporten;

- e. besluiten tot het vaststellen van de gemeentelijke begroting, rekening, voor- en najaars- en/of kadernota en voortgangsrapportage(s);
 - f. besluiten tot het vaststellen van de gemeentelijke tarieven en belastingen;
 - g. besluiten in het kader van deze verordening;
 - h. besluiten ter uitvoering van een besluit van een hoger bestuursorgaan of de wetgever waaromtrent het gemeentebestuur geen beleidsvrijheid heeft;
 - i. besluiten tot vaststelling, herziening of intrekking van een bestemmingsplan;
 - j. besluiten die naar het oordeel van de raad hun grondslag vinden in een eerder genomen besluit waarover een referendum is gehouden of kon worden gehouden.
2. De raad kan op advies van de Initiatief- en referendumcommissie naast de uitzonderingen genoemd in het eerste lid, andere besluiten over aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de raad vallen onderscheidenlijk over voorgenomen collegebesluiten die voor wensen en bedenkingen aan de raad worden voorgelegd uitzonderen van referenda, alternatieve burgervoorstellen of volksinitiatieven.

Artikel 4 Termijnen

In het geval een in deze verordening gestelde termijn op een zaterdag, zondag of algemeen erkende feestdag eindigt, wordt deze verlengd tot en met de eerstvolgende dag die niet een zaterdag, zondag of algemeen erkende feestdag is.

Hoofdstuk 2 De Initiatief- en referendumcommissie

Artikel 5 Samenstelling Initiatief- en referendumcommissie

- 1. De raad stelt een onafhankelijke Initiatief- en referendumcommissie in.
- 2. De raad benoemt op voordracht van het college een voorzitter en vier leden van de Initiatief- en referendumcommissie. De benoeming van de voorzitter en de leden geschiedt voor zes jaar, met de mogelijkheid van eenmalige herbenoeming voor zes jaar.
- 3. Een lid van de Initiatief- en referendumcommissie is niet tevens:
 - a. burgemeester van Amsterdam;
 - b. lid van de raad van Amsterdam;
 - c. wethouder van Amsterdam;
 - d. voorzitter of lid van het dagelijks bestuur van een stadsdeel;
 - e. voorzitter of lid van een stadsdeelcommissie of lid van de bestuurscommissie van een stadsgebied;
 - f. ambtenaar of werknemer aangesteld door of vanwege het gemeentebestuur of daaraan ondergeschikt.

Artikel 6 Taken Initiatief- en referendumcommissie

- 1. De Initiatief- en referendumcommissie heeft tot taak de raad en het college te adviseren over:
 - a. of een referendum, alternatief burgervoorstel of volksinitiatief voldoet aan de voorwaarden die in deze verordening zijn opgenomen;
 - b. het aanvraagformulier voor een inleidend verzoek, wijzigingsverzoek en definitief verzoek;
 - c. de gekozen referendumvorm;
 - d. het papieren en digitale formulier voor het indienen van een ondersteuningsverklaring voor een inleidend verzoek, wijzigingsverzoek en definitief verzoek;
 - e. de naamgeving van en de vraagstelling bij een referendum;
 - f. de datum van het referendum;
 - g. de verstrekking van subsidies als bedoeld in artikel 42;
 - h. de referendumkrant als bedoeld in artikel 43;
 - i. de te verstrekken voorlichting over referenda;
 - j. inhoud en ontwerp van de stempas en het stembiljet voor het referendum;
 - k. wijzigingen van deze verordening.
- 2. De Initiatief- en referendumcommissie kan, in aanvulling op het eerste lid, over de bij referenda en referendumverzoeken te volgen procedure en over alle overige zaken die het referendum betreffen adviseren die zij van belang acht.
- 3. De Initiatief- en referendumcommissie kan in overleg treden met initiatiefnemers van een inleidend verzoek, wijzigingsverzoek of definitief verzoek.
- 4. De Initiatief- en referendumcommissie houdt toezicht op de uitvoering van deze verordening.
- 5. De Initiatief- en referendumcommissie is belast met de behandeling en afhandeling van meldingen over incorrecte uitvoering van deze verordening, de voorlichting of informatievoorziening en de wijze waarop campagnes worden gevoerd. De Initiatief- en referendumcommissie kan haar oordeel openbaar maken.

6. De raad stelt een reglement vast ten behoeve van de vergaderingen en de werkwijze van de Initiatief- en referendumcommissie.

Hoofdstuk 3 Referendum over een ontwerpraadsbesluit of voorgenomen collegebesluit

Artikel 7 Inleidend verzoek

1. Een inleidend verzoek bevat:
 - a. een aanduiding van het ontwerpraadsbesluit of voorgenomen collegebesluit waarop het betrekking heeft;
 - b. een beknopte motivering voor de keuze van de gekozen referendumvorm;
 - c. de naam, adres, woonplaats, geboortedatum en handtekening van minimaal drie en maximaal zeven initiatiefnemers.
2. De voorzitter van de raad kan de initiatiefnemers in de gelegenheid stellen om binnen twee weken de motivering bedoeld in het eerste lid, onder b, aan te vullen.
3. Een inleidend verzoek wordt schriftelijk ingediend bij de voorzitter van de raad, uiterlijk zeven dagen voor de raadsvergadering waarin het ontwerpraadsbesluit of voorgenomen collegebesluit wordt besproken.

Artikel 8 Ondersteuning inleidend verzoek

1. Een inleidend verzoek wordt ondersteund door ten minste 1.000 ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat het formulier, als bedoeld in het vierde en vijfde lid, wordt verstrekt.
2. Een ondersteuningsverklaring voor een inleidend verzoek wordt gegeven door een handtekening met de daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.
3. Een ondersteuningsverklaring kan schriftelijk of digitaal ingediend worden.
4. De voorzitter van de raad stelt een papieren formulier voor het indienen van een ondersteuningsverklaring beschikbaar waarop de titel van het ontwerpraadsbesluit of voorgenomen collegebesluit wordt vermeld.
5. Via de gemeentelijke website kan een digitale ondersteuningsverklaring ingediend worden. Deze digitale mogelijkheid komt zoveel mogelijk overeen met het papieren formulier voor de ondersteuningsverklaringen.
6. De raad controleert de ondersteuningsverklaringen op naam, adres, woonplaats, geboortedatum en kiesgerechtigdheid.

Artikel 9 Inwilligen inleidend verzoek

1. Op basis van het advies van de Initiatief- en referendumcommissie als bedoeld in artikel 6, beslist de raad of een inleidend verzoek wordt ingewilligd.
2. De raad kan besluiten dat de besluitvorming over het inwilligen van een inleidend verzoek eenmalig wordt uitgesteld naar de volgende vergadering en leidt tot het opschorten van de besluitvorming over het ontwerpraadsbesluit dan wel voorgenomen collegebesluit, als bedoeld in artikel 10, eerste lid.
3. Per ontwerpraadsbesluit dan wel voorgenomen collegebesluit kan de raad niet meer dan één inleidend verzoek voor een referendum of alternatief burgervoorstel inwilligen.
4. Wanneer een inleidend verzoek niet voldoende wordt ondersteund, vervalt het verzoek van rechtswege.
5. De voor een inleidend verzoek verzamelde ondersteuningsverklaringen vervallen bij het inwilligen van het inleidende verzoek.

Artikel 10 Opschortende werking

1. Wanneer een inleidend verzoek wordt ingewilligd, wordt de besluitvorming over het ontwerpraadsbesluit zoals dat luidt na verwerking van eventuele aangenomen amendementen dan wel het voorgenomen collegebesluit waarop het verzoek zich richt, aangehouden tot maximaal twee maanden nadat het referendum heeft plaatsgevonden dan wel tot onherroepelijk vaststaat dat geen referendum wordt gehouden.
2. Indien een ontwerpbesluit wegens spoedeisendheid geen uitstel kan lijden, kan de raad of het college het besluit toch nemen, onverminderd de mogelijkheid om over het oorspronkelijke ontwerpraadsbesluit of voorgenomen collegebesluit een referendum te houden.

Artikel 11 Definitief verzoek

1. Een definitief verzoek wordt schriftelijk ingediend bij de voorzitter van de raad en bevat:
 - a. het ontwerpraadsbesluit of voorgenomen collegebesluit waarop het ingewilligde inleidende verzoek dan wel ingewilligde wijzigingsverzoek betrekking had;

- b. de naam, adres, woonplaats, geboortedatum en handtekening van minimaal drie en maximaal zeven initiatiefnemers van het ingewilligde inleidende verzoek dan wel ingewilligde wijzigingsverzoek.
2. Een definitief verzoek wordt binnen tien weken ingediend bij de voorzitter van de raad. De termijn van tien weken vangt aan en eindigt op een door de voorzitter van de raad te bepalen en bekend te maken dag en tijdstip.

Artikel 12 Ondersteuning definitief verzoek

1. Een definitief verzoek wordt ondersteund door ten minste 10.000 ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat het formulier, als bedoeld in de vierde en vijfde lid, wordt verstrekt.
2. Een ondersteuningsverklaring voor een definitief verzoek bestaat uit een handtekening met de daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.
3. Een ondersteuningsverklaring kan schriftelijk of digitaal ingediend worden.
4. De voorzitter van de raad stelt een papieren formulier voor het indienen van een ondersteuningsverklaring beschikbaar waarop de titel van het ontwerpraadsbesluit of voorgenomen collegebesluit wordt vermeld.
5. Via de gemeentelijke website kan een digitale ondersteuningsverklaring worden ingediend. Deze digitale mogelijkheid komt zoveel mogelijk overeen met het papieren formulier voor de ondersteuningsverklaringen.
6. De voorzitter van de raad controleert de ondersteuningsverklaringen op naam, adres, woonplaats, geboortedatum en kiesgerechtigdheid.
7. De voorzitter van de raad maakt wekelijks bekend op de gemeentelijke website hoeveel ondersteuningsverklaringen zijn ingediend en hoeveel daarvan geldig zijn.
8. Wanneer het benodigde aantal geldige ondersteuningsverklaringen eerder dan na tien weken is verkregen, wordt de mogelijkheid tot het indienen van een ondersteuningsverklaring beëindigd.

Artikel 13 Besluit op definitief verzoek

1. Wanneer een definitief verzoek voldoende wordt ondersteund, neemt de raad op basis van een advies van de Initiatief- en referendumcommissie als bedoeld in artikel 6, zo spoedig mogelijk een besluit op het definitieve verzoek.
2. Wanneer het definitieve verzoek niet voldoende wordt ondersteund, vervalt het verzoek van rechtswege.

Artikel 14 Naamgeving en vraagstelling referendum

1. De raad stelt de naamgeving en vraagstelling vast op basis van een advies van de Initiatief- en referendumcommissie als bedoeld in artikel 6.
2. De naamgeving van het referendum dient duidelijk te zijn.
3. De vraagstelling dient kort en helder te zijn en luidt in beginsel: "Bent u voor of tegen het ontwerp-raadsbesluit respectievelijk voorgenomen collegebesluit (titel van het ontwerpraadsbesluit/voorgenomen collegebesluit)?"

Artikel 15 Vaststelling van de uitslag en besluitvorming na referendum

1. Het centraal stembureau stelt vast hoeveel stemmen voor dan wel tegen het ontwerpraadsbesluit of voorgenomen collegebesluit zijn uitgebracht, waarbij blanco en ongeldige stemmen buiten beschouwing worden gelaten.
2. Het centraal stembureau brengt de uitslag over aan de raad, vergezeld van het proces-verbaal, en maakt beide onverwijld bekend op een algemeen toegankelijke wijze.
3. De raad doet op basis van het door het centraal stembureau vastgestelde proces-verbaal een uitspraak over of de stemming op wettige wijze is geschied.
4. De raad kan besluiten tot een hertelling.
5. Zo mogelijk neemt de raad tegelijkertijd met de uitspraak als bedoeld in het derde lid, maar niet later dan twee maanden nadat het referendum is gehouden, een besluit over het onderwerp van het referendum.

Hoofdstuk 4 Alternatief burgervoorstel en referendum over een alternatief burgervoorstel

Artikel 16 Inleidend verzoek

1. Een inleidend verzoek bevat:
 - a. een aanduiding van het ontwerpraadsbesluit of voorgenomen collegebesluit waarop het betrekking heeft;
 - b. een beknopte motivering voor de keuze van de gekozen referendumvorm;

- c. de naam, adres, woonplaats, geboortedatum en handtekening van minimaal drie en maximaal zeven initiatiefnemers.
2. De voorzitter van de raad kan de initiatiefnemers in de gelegenheid stellen om binnen twee weken de onder het eerste lid, onder b bedoelde motivering aan te vullen.
3. Voor het alternatieve burgervoorstel gelden de volgende aanvullende vormvereisten:
 - a. de titel is kort en bondig, en vat het voorstel kernachtig samen;
 - b. de samenvatting bedraagt maximaal 200 woorden;
 - c. een onderbouwd voorstel bedraagt maximaal 2.500 woorden;
 - d. het bevat niet meerdere onderwerpen die geheel losstaan van elkaar.
4. Bij strijdigheid met de aanvullende vormvereisten als bedoeld in het derde lid krijgen de initiatiefnemers eenmalig gelegenheid hun alternatief burgervoorstel aan te passen.
5. Voorafgaand aan het indienen van een inleidend verzoek kunnen de initiatiefnemers verzoeken om ambtelijke ondersteuning bij het uitwerken van het concept onderbouwd voorstel van een alternatief burgervoorstel.
6. Een inleidend verzoek wordt schriftelijk ingediend bij de voorzitter van de raad, uiterlijk zeven dagen voor de raadsvergadering waarin het ontwerp raadsbesluit of voorgenomen collegebesluit wordt besproken.

Artikel 17 Ondersteuning inleidend verzoek

1. Een inleidend verzoek wordt ondersteund door ten minste 1.000 ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat het formulier, als bedoeld in het vierde en vijfde lid, wordt verstrekt.
2. Een ondersteuningsverklaring voor een inleidend verzoek wordt gegeven door een handtekening met de daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.
3. Een ondersteuningsverklaring kan schriftelijk of digitaal ingediend worden.
4. De voorzitter van de raad stelt een papieren formulier beschikbaar waarop de titel van het ontwerp raadsbesluit of voorgenomen collegebesluit wordt vermeld evenals de titel en samenvatting van het alternatief burgervoorstel.
5. Via de gemeentelijke website kan een digitale ondersteuningsverklaring ingediend worden. Deze digitale mogelijkheid komt zoveel mogelijk overeen met het papieren formulier voor de ondersteuningsverklaringen.
6. De voorzitter van de raad controleert de ondersteuningsverklaringen op naam, adres, woonplaats, geboortedatum en kiesgerechtigdheid.

Artikel 18 Inwilligen inleidend verzoek

1. Op basis van het advies van de Initiatief- en referendumcommissie als bedoeld in artikel 6, beslist de raad of een inleidend verzoek wordt ingewilligd.
2. De raad kan besluiten dat de besluitvorming over het inwilligen van een inleidend verzoek eenmalig wordt uitgesteld naar de volgende vergadering en leidt tot het opschorten van de besluitvorming over het ontwerp raadsbesluit dan wel voorgenomen collegebesluit als bedoeld in artikel 19, eerste lid.
3. Een afvaardiging van de raad kan namens de raad in overleg treden met de initiatiefnemers om een compromis te bereiken. Indien de raad en de initiatiefnemers tot overeenstemming komen, trekken de initiatiefnemers hun inleidende verzoek in. De initiatiefnemers besluiten bij meerderheid.
4. De raad plaatst een alternatief burgervoorstel waarvoor een inleidend verzoek is ingewilligd binnen twee maanden op de agenda van zijn vergadering. Tijdens deze vergadering worden de initiatiefnemers als bedoeld in artikel 16 gehoord.
5. Indien de raad het alternatief burgervoorstel aanneemt, eindigen de in deze verordening vastgelegde procedures.
6. Indien de raad het alternatief burgervoorstel niet aanneemt, dan wel niet tot overeenstemming komt met de initiatiefnemers, dan kunnen de initiatiefnemers een definitief verzoek tot het houden van een referendum indienen.
7. Per ontwerp raadsbesluit dan wel voorgenomen collegebesluit kan de raad niet meer dan één inleidend verzoek voor een alternatief burgervoorstel of voor een referendum inwilligen.
8. Wanneer een inleidend verzoek niet voldoende wordt ondersteund, vervalt het verzoek van rechtswege.
9. De voor een inleidend verzoek verzamelde ondersteuningsverklaringen vervallen bij het inwilligen van het inleidende verzoek.

Artikel 19 Opschortende werking

1. Wanneer een inleidend verzoek wordt ingewilligd, wordt de besluitvorming over het ontwerp raadsbesluit zoals dat luidt na verwerking van eventuele aangenomen amendementen dan wel het voorgenomen collegebesluit waarop het verzoek zich richt, aangehouden tot maximaal twee

maanden nadat het referendum heeft plaatsgevonden dan wel tot onherroepelijk vaststaat dat geen referendum wordt gehouden.

2. Indien een ontwerpbesluit wegens spoedeisendheid geen uitstel kan lijden, kan de raad of het college het besluit toch nemen, onverminderd de mogelijkheid om over het oorspronkelijke ontwerpbesluit of voorgenomen collegebesluit een referendum te houden.

Artikel 20 Definitief verzoek

1. Een definitief verzoek wordt ingediend bij de voorzitter van de raad en bevat:
 - a. het ontwerpbesluit of voorgenomen collegebesluit waarop het ingewilligde inleidende verzoek dan wel wijzigingsverzoek betrekking had;
 - b. de naam, adres, woonplaats, geboortedatum en handtekening van minimaal drie en maximaal zeven initiatiefnemers van het ingewilligde inleidende verzoek dan wel ingewilligde wijzigingsverzoek.
2. Een definitief verzoek wordt binnen tien weken ingediend bij de voorzitter van de raad. De termijn van tien weken vangt aan en eindigt op een door de voorzitter van de raad te bepalen en bekend te maken dag en tijdstip.

Artikel 21 Ondersteuning definitief verzoek

1. Een definitief verzoek wordt ondersteund door ten minste 10.000 ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat het formulier, als bedoeld in de vierde en vijfde lid, wordt verstrekt.
2. Een ondersteuningsverklaring voor het definitieve verzoek bestaat uit een handtekening met de daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.
3. Een ondersteuningsverklaring kan schriftelijk of digitaal ingediend worden.
4. De voorzitter van de raad stelt een papieren formulier voor het indienen van een ondersteuningsverklaring beschikbaar waarop de titel van het ontwerpbesluit of voorgenomen collegebesluit wordt vermeld evenals titel en samenvatting van het alternatief burgervoorstel.
5. Via de gemeentelijke website kan een digitale ondersteuningsverklaring worden ingediend. Deze digitale mogelijkheid komt zoveel mogelijk overeen met het papieren formulier voor de ondersteuningsverklaringen.
6. De voorzitter van de raad controleert de ondersteuningsverklaringen op naam, adres, woonplaats, geboortedatum en kiesgerechtigdheid.
7. De voorzitter van de raad maakt wekelijks bekend op de gemeentelijke website hoeveel ondersteuningsverklaringen zijn ingediend en hoeveel daarvan geldig zijn.
8. Wanneer het benodigde aantal geldige ondersteuningsverklaringen eerder dan na tien weken is verkregen, wordt de mogelijkheid tot het indienen van een ondersteuningsverklaring beëindigd.

Artikel 22 Besluit op definitief verzoek

1. Wanneer een definitief verzoek voldoende wordt ondersteund, neemt de raad op basis van een advies van de Initiatief- en referendumcommissie als bedoeld in artikel 6, zo spoedig mogelijk een besluit op het definitieve verzoek.
2. Wanneer het definitieve verzoek niet voldoende wordt ondersteund, vervalt het verzoek van rechtswege.

Artikel 23 Naamgeving en vraagstelling referendum

1. De raad stelt de naamgeving en vraagstelling vast op basis van een advies van de Initiatief- en referendumcommissie als bedoeld in artikel 6.
2. De naamgeving van het referendum alternatief burgervoorstel dient duidelijk te zijn.
3. De vraagstelling dient kort en helder te zijn en luidt in beginsel:
 - A. Bent u voor het ontwerpbesluit/ voorgenomen collegebesluit (titel ontwerpbesluit/ voorgenomen collegebesluit)?; of
 - B. Bent u voor het alternatieve burgervoorstel? of
 - C. Geen van beide.

Artikel 24 Vaststelling van de uitslag en besluitvorming na het referendum

1. Het centraal stembureau stelt vast hoeveel stemmen voor dan wel tegen het ontwerpbesluit of voorgenomen collegebesluit zijn uitgebracht, waarbij blanco en ongeldige stemmen buiten beschouwing worden gelaten.
2. Het centraal stembureau brengt de uitslag over aan de raad, vergezeld van het proces-verbaal, en maakt beide onverwijld bekend op een algemeen toegankelijke wijze.
3. De raad doet op basis van het door het centraal stembureau vastgestelde proces-verbaal een uitspraak over of de stemming op wettige wijze is geschied.
4. De raad kan besluiten tot een hertelling.

5. Zo mogelijk neemt de raad tegelijkertijd met de uitspraak als bedoeld in het derde lid, maar niet later dan twee maanden nadat het referendum is gehouden, een besluit over het onderwerp van het referendum.

Hoofdstuk 5 Overstappen op een andere referendumvorm

Artikel 25 Overstappen op een andere referendumvorm

1. Nadat de raad het inleidende verzoek heeft ingewilligd kunnen de initiatiefnemers eenmalig overstappen op een andere referendumvorm, namelijk:
 - a. van een referendum over een alternatief burgervoorstel op een referendum over een ontwerpbesluit of voorgenomen collegebesluit; of
 - b. van een referendum over een ontwerpbesluit of voorgenomen collegebesluit op een referendum over een alternatief burgervoorstel.
2. De initiatiefnemers kunnen overstappen op een andere referendumvorm als bedoeld in het eerste lid, door het indienen van een wijzigingsverzoek.

Artikel 26 Wijzigingsverzoek

1. Initiatiefnemers van een inleidend verzoek kunnen een voornemen tot het indienen van een wijzigingsverzoek binnen tien dagen nadat de raad het inleidende verzoek heeft ingewilligd kenbaar maken bij de voorzitter van de raad.
2. Een wijzigingsverzoek bevat:
 - a. een aanduiding van het ontwerpbesluit of voorgenomen collegebesluit waarop het betrekking heeft en overeenkomen met het ingewilligde inleidende besluit;
 - b. een beknopte motivering voor de gewijzigde referendumvorm;
 - c. de naam, adres, woonplaats, geboortedatum en handtekening van minimaal drie en maximaal zeven initiatiefnemers van het inleidende verzoek.
3. De voorzitter van de raad kan de initiatiefnemers in de gelegenheid stellen om binnen twee weken de motivering als bedoeld in het tweede lid, onder b bedoelde motivering aan te vullen.
4. Een wijzigingsverzoek wordt schriftelijk ingediend bij de voorzitter van de raad, uiterlijk zeven dagen na het kenbaar maken van het voornemen als bedoeld in het eerste lid.

Artikel 27 Ondersteuning wijzigingsverzoek

Artikel 8, leden 1 t/m 6 zijn van toepassing, waarbij voor 'inleidend verzoek' 'wijzigingsverzoek' gelezen moet worden.

Artikel 28 Inwilligen wijzigingsverzoek

Artikel 9, leden 1 t/m 5 zijn van toepassing, waarbij voor 'inleidend verzoek' 'wijzigingsverzoek' gelezen moet worden.

Hoofdstuk 6 Volksinitiatief en referendum op volksinitiatief

Artikel 29 Inleidend verzoek

1. Een inleidend verzoek voor agendering van een volksinitiatief bestaat uit:
 - a. een bondige titel die het voorstel kernachtig samenvat;
 - b. een samenvatting van het volksinitiatief van maximaal 200 woorden;
 - c. een onderbouwd voorstel van het volksinitiatief van maximaal 2500 woorden;
 - d. de naam, adres, woonplaats, geboortedatum en handtekening van minimaal drie en maximaal zeven initiatiefnemers.
2. Het volksinitiatief mag niet meerdere onderwerpen bevatten die geheel losstaan van elkaar of betrekking hebben op een genomen raadsbesluit minder dan vijf jaar voor de indiening van het inleidend verzoek voor agendering van een volksinitiatief of een voor de raad geagendeerd ontwerpbesluit of voorgenomen collegebesluit.
3. Bij strijdigheid met de vormvereisten als bedoeld in het eerste en tweede lid krijgen de initiatiefnemers eenmalig gelegenheid hun volksinitiatief aan te passen.
4. Voorafgaand aan het indienen van een inleidend verzoek kunnen de initiatiefnemers verzoeken om ambtelijke ondersteuning bij het uitwerken van een concept onderbouwd voorstel van het volksinitiatief.
5. Een inleidend verzoek wordt schriftelijk ingediend bij de voorzitter van de raad.

Artikel 30 Ondersteuning inleidend verzoek

1. Een inleidend verzoek wordt ondersteund door ten minste 1.000 ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat het formulier, als bedoeld in het vierde en vijfde lid, wordt verstrekt.
2. Een ondersteuningsverklaring voor een inleidend verzoek wordt gegeven door een handtekening met de daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.
3. Een ondersteuningsverklaring kan schriftelijk of digitaal ingediend worden.
4. De voorzitter van de raad stelt een papieren formulier voor het indienen van een ondersteuningsverklaring beschikbaar waarop de titel en samenvatting van volksinitiatief worden vermeld.
5. Via de gemeentelijke website kan een digitale ondersteuningsverklaring ingediend worden. Deze digitale mogelijkheid komt zoveel mogelijk overeen met het papieren formulier voor de ondersteuningsverklaringen.
6. De raad controleert de ondersteuningsverklaringen op naam, adres, woonplaats, geboortedatum en kiesgerechtigdheid.

Artikel 31 Inwilligen inleidend verzoek

1. Op basis van het advies van de Initiatief- en referendumcommissie als bedoeld in artikel 6, beslist de raad of een inleidend verzoek wordt ingewilligd.
2. De raad kan besluiten dat de besluitvorming over het inwilligen van een inleidend verzoek eenmalig wordt uitgesteld naar de volgende vergadering.
3. Een afvaardiging van de raad kan namens de raad in overleg treden met de initiatiefnemers om een compromis te bereiken. Indien de raad en de initiatiefnemers tot overeenstemming komen, trekken de initiatiefnemers hun inleidende verzoek in. De initiatiefnemers besluiten bij meerderheid.
4. De raad plaatst een volksinitiatief waarvoor een inleidend verzoek is ingewilligd binnen twee maanden op de agenda van zijn vergadering. Tijdens deze vergadering worden de initiatiefnemers als bedoeld in artikel 29 gehoord.
5. Indien de raad het volksinitiatief aanneemt, eindigen de in deze verordening vastgelegde procedures.
6. Indien de raad het volksinitiatief niet aanneemt, dan wel niet tot overeenstemming komt met de initiatiefnemers, dan kunnen de initiatiefnemers een definitief verzoek tot het houden van een referendum indienen.
7. Wanneer een inleidend verzoek niet voldoende wordt ondersteund, vervalt het verzoek van rechtswege.
8. De voor een inleidend verzoek verzamelde ondersteuningsverklaringen vervallen bij het inwilligen van het inleidende verzoek.

Artikel 32 Alternatief raadsvoorstel

1. De raad kan een alternatief raadsvoorstel formuleren, dat tegelijk met het volksinitiatief ter stemming wordt gebracht.
2. Voor het alternatief raadsvoorstel gelden de volgende vormvereisten:
 - a. een bondige titel die het voorstel kernachtig samen;
 - b. een samenvatting van maximaal 200 woorden;
 - c. een onderbouwd voorstel van maximaal 2.500 woorden.
3. Het alternatieve raadsvoorstel mag niet meerdere onderwerpen bevatten die geheel losstaan van elkaar of betrekking hebben op een genomen raadsbesluit minder dan vijf jaar voor de indiening van het inleidend verzoek voor agendering van een volksinitiatief of een voor de raad geagendeerd ontwerpraadsbesluit of voorgenomen collegebesluit.

Artikel 33 Definitief verzoek

1. Een definitief verzoek wordt ingediend bij de voorzitter van de raad en bevat de handtekening met de daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum van minimaal drie en maximaal zeven initiatiefnemers van het inleidende verzoek.
2. Een definitief verzoek wordt binnen tien weken ingediend bij de voorzitter van de raad. De termijn van tien weken vangt aan en eindigt op een door de voorzitter van de raad te bepalen en bekend te maken dag en tijdstip.

Artikel 34 Ondersteuning definitief verzoek

1. Een definitief verzoek wordt ondersteund door ten minste 10.000 ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat het formulier, als bedoeld in het vierde en vijfde, wordt verstrekt.
2. Een ondersteuningsverklaring voor het definitieve verzoek bestaat uit een handtekening met de daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.
3. Een ondersteuningsverklaring kan schriftelijk of digitaal ingediend worden.

4. De voorzitter van de raad stelt een papieren formulier voor het indienen van een ondersteuningsverklaring beschikbaar waarop de titel en samenvatting van het volksinitiatief worden vermeld.
5. Via de gemeentelijke website kan een digitale ondersteuningsverklaring worden ingediend. Deze digitale mogelijkheid komt zoveel mogelijk overeen met het papieren formulier voor de ondersteuningsverklaringen.
6. De voorzitter van de raad controleert de ondersteuningsverklaringen op naam, adres, woonplaats, geboortedatum en kiesgerechtigdheid.
7. De voorzitter van de raad maakt wekelijks bekend op de gemeentelijke website hoeveel ondersteuningsverklaringen zijn ingediend en hoeveel daarvan geldig zijn.
8. Wanneer het benodigde aantal geldige ondersteuningsverklaringen eerder dan na tien weken is verkregen, wordt de mogelijkheid tot het indienen van een ondersteuningsverklaring beëindigd.

Artikel 35 Besluit op definitief verzoek

1. Wanneer een definitief verzoek voldoende wordt ondersteund, neemt de raad op basis van een advies van de Initiatief- en referendumcommissie als bedoeld in artikel 6, zo spoedig mogelijk een besluit op het verzoek.
2. Wanneer een definitief verzoek niet voldoende wordt ondersteund, vervalt het verzoek van rechtswege.

Artikel 36 Naamgeving en vraagstelling referendum

1. De raad stelt de naamgeving en vraagstelling vast op basis van een advies van de Initiatief- en referendumcommissie als bedoeld in artikel 6.
2. De naamgeving van het referendum dient duidelijk te zijn.
3. Indien de raad geen alternatief raadsvoorstel heeft geformuleerd als bedoeld in artikel 32, luidt de vraagstelling in beginsel: "Bent u voor of tegen het volksinitiatief (titel volksinitiatief)?"
4. Indien de raad een alternatief raadsvoorstel heeft geformuleerd als bedoeld in artikel 32, luidt in beginsel de vraagstelling:
 - A. Bent u voor het volksinitiatief (titel volksinitiatief)?; of
 - B. Bent u voor het alternatief raadsvoorstel (titel alternatief raadsvoorstel)?; of
 - C. Geen van beide.

Artikel 37 Vaststelling van de uitslag en besluitvorming na referendum

1. Het centraal stembureau stelt vast hoeveel stemmen voor dan wel tegen het volksinitiatief zijn uitgebracht, waarbij blanco en ongeldige stemmen buiten beschouwing worden gelaten.
2. Indien de raad een alternatief raadsvoorstel heeft geformuleerd als bedoeld in artikel 28, stelt het centraal stembureau vast hoeveel stemmen voor het alternatief raadsvoorstel, het volksinitiatief en geen van beide zijn uitgebracht, alsmede het aantal blanco en ongeldige stemmen en het aantal stemmen bij volmacht. Het voorstel dat de meeste stemmen heeft, wordt geacht de voorkeur van de kiesgerechtigde te hebben.
3. Het centraal stembureau brengt de uitslag over aan de raad, vergezeld van het proces-verbaal, en maakt beide onverwijld bekend op een algemeen toegankelijke wijze.
4. De raad doet op basis van het door het centraal stembureau vastgestelde proces-verbaal een uitspraak over of de stemming op wettige wijze is geschied.
5. De raad kan besluiten tot een hertelling.
6. Zo mogelijk neemt de raad tegelijkertijd met de uitspraak als bedoeld in het derde lid, maar niet later dan twee maanden nadat het referendum is gehouden, een besluit over het onderwerp van het referendum.

Hoofdstuk 7 Nadere regels voor referenda op initiatief van kiesgerechtigden

Artikel 38 Datum referendum

1. De raad bepaalt tegelijk met het besluit om een referendum te houden, of zo spoedig mogelijk daarna, de dag waarop de stemming over het referendum plaatsvindt.
2. Kiesgerechtigd zijn burgers die op de drieënveertigste dag voor de dag van het referendum kiesgerechtigd zijn voor de verkiezing van de leden van de raad.
3. De stemming vindt plaats niet eerder dan vijf maanden en niet later dan tien maanden na de dag waarop besloten is tot het houden van een referendum. De raad kan deze termijn gemotiveerd verlengen om de stemming te combineren met een periodieke verkiezing van de raad, Provinciale Staten, de Tweede Kamer of het Europees Parlement of om te voorkomen dat de stemming in een schoolvakantie voor het basis- en voortgezet onderwijs valt die voor de regio is aangewezen.

Artikel 39 Organisatie en uitvoering referendum en stemming

Het college is belast met de organisatie en uitvoering van een referendum. De stemming wordt zoveel mogelijk op dezelfde manier georganiseerd als de verkiezingen voor de leden van de raad.

Artikel 40 Procedure stemming

Op de procedure ter voorbereiding, stemming, en de vaststelling en bekendmaking van de uitslag van het referendum zijn – voor zover relevant voor een referendum – de hoofdstukken E, J, L, N, en P van de Kieswet van overeenkomstige toepassing, voor zover bij deze verordening niet anders is bepaald.

Artikel 41 Stadsdeelreferenda

1. Indien het onderwerp van het referendum slechts de inwoners van een kleiner deel van de gemeente raakt, kan de raad in afwijking van artikel 40, eerste lid en na advies van de Initiatief- en referendumcommissie en de stadsdeelcommissie(s) die het aangaat, bepalen dat slechts de inwoners van een of enkele stadsdelen kiesgerechtigd zijn voor het referendum.
2. In het eerste lid genoemde geval, wordt een definitief verzoek, in stadsdelen met:
 - a. minder dan 100.000 inwoners, in afwijking van artikel 11 of artikel 20 of artikel 33, ondersteund door ten minste 3.000 personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat het formulier, als bedoeld in artikel 11 of artikel 20 of artikel 33, beschikbaar wordt gesteld.
 - b. meer dan 100.000 inwoners en minder dan 300.000 inwoners, in afwijking van artikel 11 of artikel 20 of artikel 33, ondersteund door ten minste 5.000 personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat het formulier, als bedoeld in artikel 11 of artikel 20 of artikel 33, beschikbaar wordt gesteld.
3. De uitslag wordt vastgesteld conform artikel 15 of artikel 24 of artikel 37 afhankelijk van de aard van het gehouden referendum.

Artikel 42 Budget en subsidie

1. Nadat de raad heeft besloten tot het houden van een referendum, stelt de raad een budget vast voor:
 - a. de organisatie van het referendum inclusief referendumkrant,
 - b. subsidie voor activiteiten ter ondersteuning van campagneactiviteiten ten behoeve van het publieke debat en de meningsvorming over het ontwerpraadsbesluit dan wel voorgenomen collegebesluit waarop het referendum betrekking heeft,
 - c. voorlichting over en/of opkomstbevordering voor het referendum.
2. De raad kan een apart budget voor het college vaststellen voor activiteiten ter ondersteuning van campagneactiviteiten ten behoeve van het publieke debat en de meningsvorming over het ontwerpraadsbesluit dan wel voorgenomen collegebesluit waarop het referendum betrekking heeft.
3. De raad stelt met inachtneming van een advies van de Initiatief- en referendumcommissie nadere regels vast voor de voorwaarden waaraan moet worden voldaan om in aanmerking te komen voor een subsidie van campagneactiviteiten en over de uitbetaling ervan.
4. Op subsidies die verstrekt worden op basis van de nadere regels als bedoeld in het derde lid is de Algemene Subsidieverordening Amsterdam 2023 niet van toepassing.
5. Het college maakt voor de campagne uitsluitend gebruik van een budget dat de raad heeft toegekend. De ambtelijke organisatie en de gemeentelijke communicatiekanalen worden niet gebruikt voor de campagne en stellen zich inzake het referendum politiek neutraal op.

Artikel 43 Referendumkrant

1. Onder verantwoordelijkheid van de voorzitter van de raad wordt een referendumkrant uitgebracht.
2. Uiterlijk twee weken voor het referendum wordt huis aan huis een papieren referendumkrant verspreid. Daarnaast wordt uiterlijk vier weken voor het referendum een toegankelijke digitale versie van de referendumkrant op de gemeentelijke website beschikbaar gesteld.
3. De referendumkrant bevat:
 - a. informatie over het referendum;
 - b. een zakelijke samenvatting van de huidige stand van zaken en de veranderingen die het referendumvoorstel respectievelijk de referendumvoorstellen zouden bewerkstelligen;
 - c. de titel, samenvatting en uitwerking van de referendumvoorstellen die ter stemming worden gebracht;
 - d. evenveel ruimte voor het college en de initiatiefnemers voor hun argumenten.

Hoofdstuk 8 Slotbepalingen

Artikel 44 Strafbepalingen

Met een hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete van de tweede categorie wordt gestraft degene die:

- a. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen namaakt of vervalst met het oogmerk deze als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;

- b. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen die hij zelf heeft nagemaakt of vervalst of waarvan de valsheid of vervalsing hem, toen hij deze ontving, bekend was, opzettelijk als echt en onvervalst gebruikt of door anderen doet gebruiken;
- c. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen voorhanden heeft met het oogmerk om deze wederrechtelijk te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;
- d. als gemachtigde stemt voor een persoon, wetende dat deze is overleden;
- e. bij een referendum door gift of belofte een kiesgerechtigde omkoopt om volmacht te geven tot het uitbrengen van zijn stem;
- f. stelselmatig personen aanspreekt of anderszins persoonlijk benadert ten einde hen te bewegen het formulier op hun oproepingskaart, bestemd voor het stemmen bij volmacht, te ondertekenen en deze kaart af te geven.

Artikel 45 Evaluatie

1. De Initiatief- en referendumcommissie brengt na elk gehouden referendum een evaluatie uit.
2. De raad brengt elke vijf jaar na inwerkingtreding van deze verordening een evaluatie uit.

Artikel 46 Intrekking oude verordening

1. De Referendumverordening Gemeente Amsterdam 2022 wordt ingetrokken.
2. Verzoeken die al ingediend zijn op het moment van inwerkingtreding van deze verordening worden afgehandeld volgens de Referendumverordening Gemeente Amsterdam 2022 zoals die luidde op de dag voor inwerkingtreding van deze verordening.
3. Het Reglement voor de Initiatief- en referendumcommissie van de gemeente Amsterdam (Gemeentebblad 2023, 131293) berust op grond van artikel 6, zesde lid.

Artikel 47 Inwerkingtreding

Deze verordening treedt in werking op de dag na bekendmaking.

Artikel 48 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als: Referendumverordening Amsterdam.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 12 juni 2025.

De voorzitter

Femke Halsema

De plaatsvervangend raadsgriffier

Dafne Struijk

Toelichting behorende bij de Referendumverordening Amsterdam

Aanleiding voor het vaststellen van een nieuwe verordening

De Initiatief- en referendumcommissie heeft naar aanleiding van het referendum Hoofdgroenstructuur een evaluatie uitgebracht. In deze evaluatie heeft de Initiatief- en referendumcommissie een (groot) aantal aanbevelingen gedaan. Veel aanbevelingen hadden betrekking op het verduidelijken dan wel wijzigen van de Referendumverordening Gemeente Amsterdam 2022. Voorgaande vormt de voornaamste aanleiding voor de herziening. De aanpassingen van de verordening inclusief de toelichting zijn technisch van aard en dragen bij aan de (praktische) uitvoerbaarheid van de verordening. Met deze herziening is getracht de regels te verduidelijken in de wetenschap dat de praktijk zich niet makkelijk in regels laat vatten. De ervaringen en kennis die bij een volgend referendum worden opgedaan, zullen waarschijnlijk dan ook weer aanleiding geven tot het herzien van deze verordening.

Artikelsgewijze toelichting

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1 Definities

In dit artikel worden de begrippen die in de verordening gehanteerd worden omschreven. Dit is vooral van belang zodat duidelijk is wat het verschil is tussen de verschillende instrumenten.

Artikel 2 Referendum, initiatief, onderwerpen

Deze verordening kent een raadgevend en niet een raadplegend referendum. Een raadgevend referendum is een referendum op initiatief van kiesgerechtigden. In deze verordening zijn er binnen het raadgevend referendum er drie referendumvormen mogelijk, namelijk:

1. referendum over een ontwerp-raadsbesluit of voorgenomen collegebesluit;
2. referendum over een alternatief burgervoorstel;
3. referendum op volksinitiatief.

Deze drie referendumvormen hebben met elkaar gemeen dat zij betrekking kunnen hebben op:

- besluiten die onder de bevoegdheid van de raad vallen;
- besluiten van het college die op grond van artikel 169, vierde lid, van de Gemeentewet¹ voor wensen en bedenkingen aan de raad worden voorgelegd.

Voor de referendumvormen referendum en alternatief burgervoorstel is het noodzakelijk dat het referendum(verzoek) betrekking heeft op een ontwerp-raadsbesluit of een voorgenomen collegebesluit dat op de agenda van de raad staat. Dat is niet het geval bij een volksinitiatief. Deze referendumvorm kan alleen op initiatief van kiesgerechtigden plaatsvinden en is dus niet gekoppeld aan een ontwerp-raadsbesluit of voorgenomen collegebesluit.

Besluiten waar de burgemeester verantwoordelijk voor is, zijn referendabel als ze vallen onder de bevoegdheid van de raad, maar niet als het besluiten zijn in het kader van een zelfstandige bevoegdheid van de burgemeester. Het besluit van de raad om de burgemeester – bijvoorbeeld – de bevoegdheid te verlenen om veiligheidsrisicogebieden aan te wijzen (op grond van artikel 151b van de Gemeentewet) is dus wel referendabel. Het vervolgens gebruik maken van die bevoegdheid door de burgemeester door een concreet aanwijzingsbesluit te nemen, is niet referendabel. Besluiten in het kader van de zelfstandige openbare-ordebevoegdheden van de burgemeester op grond van artikel 172 en volgende van de Gemeentewet zijn daarom niet referendabel.

Artikel 3 Uitzonderingen

In dit artikel zijn de uitzonderingen ofwel niet referendabele besluiten opgenomen. Deze uitzonderingen zijn op zich niet gewijzigd ten opzichte van de (intenties van de) Referendum-verordening Gemeente Amsterdam 2022, maar op enkele punten nader geduid. Dit met als doel om duidelijkheid te verschaffen en misverstanden te voorkomen.

Artikel 3, eerste lid, sub a

Een referendum gaat niet over juridische geschillen die onder de rechter zijn of in behandeling zijn van de bezwaarschriftencommissie. Het recht moet in dergelijke situatie zijn loop hebben. Besluiten dien-aangaande zijn daarom niet referendabel.

Artikel 3, eerste lid, sub b en c

Een referendum gaat niet over (individuele) personen maar over beleid. Beslissingen die betrekking hebben op personen – niet alleen rechtspositionele besluiten zoals benoeming, ontslag, disciplinaire maatregelen, maar ook bijvoorbeeld kwijtscheldingen of schenkingen – zijn daarom niet referendabel. Dit betreft zowel de ambtsdragers (raadsleden, burgemeester, wethouders, ombudsman, leden en voorzitters van het dagelijks bestuur van een stadsdeel of stadsgebied, en van stadsdeelcommissies) als de ambtenaren en werknemers van de gemeente Amsterdam.

Artikel 3, eerste lid, sub d

Het voor kennisgeving aannemen van bijvoorbeeld brieven of nota's betekent dat de raad geen besluit neemt over deze stukken.

Artikel 3, eerste lid, sub e

Voor het begin van elk jaar moet de raad een begroting vaststellen (artikel 191, eerste lid, van de Gemeentewet). Zonder deze begroting kan een gemeente in het komende kalenderjaar geen uitgaven doen. Vertraging in het begrotingsproces is niet wenselijk, en besluiten daaromtrent zijn daarom niet referendabel. Niet-tijdig vaststellen van een begroting zou strijd met de Gemeentewet opleveren.

Artikel 3, eerste lid, sub f

De raad besluit jaarlijks over de tarieven (de Gemeentewet noemt ze 'rechten') en belastingen (artikelen 216 en 229 van de Gemeentewet). Net als bij het vaststellen van de begroting wordt de gemeentelijke

1) In dit artikel is bepaald dat het college en elk van zijn leden afzonderlijk de raad vooraf inlichtingen over de uitoefening van bepaalde bevoegdheden wanneer de raad daarom verzoekt of wanneer de uitoefening ingrijpende gevolgen kan hebben voor de gemeente. In het laatste geval neemt het college geen besluit dan nadat de raad in de gelegenheid is gesteld zijn wensen en bedenkingen ter kennis van het college te brengen. De raad maakt zijn wensen en bedenkingen over een 'voorgenomen' collegebesluit kenbaar gemaakt aan het college.

uitvoeringsorganisatie ernstig belemmerd als dit besluit niet op tijd zou kunnen worden genomen als gevolg van een referendumverzoek. Daarnaast is het denkbaar dat het besluit over tarieven en belastingen met enige regelmaat onderwerp van een referendumverzoek wordt enkel om te protesteren tegen de hoogte van de gemeentelijke tarieven en belastingen. Het referenduminstrument is hier niet voor bedoeld.

Artikel 3, eerste lid, sub g

Er wordt een aantal besluiten genomen tijdens het referendumproces. Bijvoorbeeld een besluit over een inleidend verzoek, wijzigingsverzoek en definitief verzoek, over de datum en over de vraagstelling. Als een dergelijk besluit referendabel zou zijn zou het referendumproces verstoord worden.

Artikel 3, eerste lid, sub h

Als de raad slechts kan instemmen met beleid dat vastgesteld is door een hogere regelgever, is een referendum niet mogelijk. De raad heeft dan immers niet de mogelijkheid of bevoegdheid om het beleid te veranderen.

Artikel 3, eerste lid, sub i

Deze uitzondering is identiek aan de al bestaande. Over de vraag of ook de vaststelling van een omgevingsplan uitgezonderd moet worden van referenda hoopt de Initiatief- en referendumcommissie in de nabije toekomst een nader advies uit te brengen.

Artikel 3, eerste lid, sub j

Bij complexe onderwerpen worden door de raad vaak verschillende opeenvolgende besluiten genomen (vaak gedurende enkele jaren). Het betreft dan nauw aan het oorspronkelijke besluit gerelateerde vervolgbesluiten die direct voortvloeien uit het eerder genomen besluit. Het is aan de inwoners om alert te zijn en bij het eerste, oorspronkelijke besluit waarbij mogelijk ingestemd wordt met het project een referenduminiatief te starten. Daarna is het niet meer mogelijk. Het is niet de bedoeling dat de specifieke uitvoering van een (omvangrijk) project, waarover is besloten (en dat in essentie is goedgekeurd), op een later moment nog ter discussie wordt gesteld met een referendum.

Artikel 3, tweede lid

Dit lid is bij de vaststelling bij amendement (nummer 230.25) van de leden Broersen (Volt), Nadif (GroenLinks) en Hofland (D66) toegevoegd. De reden hiervoor is dat de Referendumverordening Amsterdam tot doel moet hebben om op heldere en transparante wijze duidelijkheid te bieden over de rechten en grenzen van de referendavormen en dat uitzonderingen op referenda ondubbelzinnig en limitatief geformuleerd moeten zijn.

Artikel 4 Termijnen

Deze bepaling sluit aan bij art. 1, eerste lid, van de Algemene termijnenwet.

Hoofdstuk 2 De Initiatief- en referendumcommissie

Artikel 5 Samenstelling Initiatief- en referendumcommissie

De Initiatief- en referendumcommissie bestaat uit vijf leden: een voorzitter en vier leden. De leden zijn onafhankelijk en worden voor zes jaar benoemd met de mogelijkheid om eenmalig herbenoemd te worden. De (her)benoeming geschiedt op separate voordracht van het college door de raad. De Initiatief- en referendumcommissie wordt ambtelijk ondersteund door de raadsgriffie. De raadsgriffie houdt – wanneer niet alle leden tegelijkertijd benoemd zijn – ook een aan- en aftreedschema bij van de leden van de Initiatief- en referendumcommissie.

De voorzitter en de leden van de Initiatief- en referendumcommissie dienen onafhankelijk te zijn. Dit betekent dat zij geen deel kunnen uitmaken van, of werkzaam zijn onder verantwoordelijkheid van, bestuursorganen van de gemeente. De uitzonderingen genoemd in art. 5, derde lid onder a. en c. vloeien overigens al voort uit art. 84, tweede lid, van de Gemeentewet. De uitzondering in het derde lid onder f. omvat alle door het gemeentebestuur aangestelde ambtenaren, ook degenen die – zoals de buitengewoon ambtenaar van de burgerlijke stand – een eigen wettelijke bevoegdheid hebben.

Artikel 6 Taken Initiatief- en referendumcommissie

De Initiatief- en referendumcommissie kan gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen aan het college en de raad. In dit artikel is een opsomming opgenomen van zaken waarover de Initiatief- en referendumcommissie advies uitbrengt. Deze opsomming is uitgebreider dan in de Referendumverordening Gemeente Amsterdam 2022, omdat vanuit de praktijk er behoefte was aan concrete benoeming van taken. De opsomming is echter niet limitatief. Er kunnen dus ook zaken zijn die niet in de opsomming zijn opgenomen, maar wel voorgelegd kunnen worden aan de Initiatief- en referendumcommissie. Dit omdat er bijvoorbeeld vanuit het college/raad behoefte aan bestaat.

Hoofdstuk 3 Referendum over een ontwerp-raadsbesluit of voorgenomen collegebesluit

Artikel 7 Inleidend verzoek

Eén van de aanbevelingen van de Initiatief- en referendumcommissie naar aanleiding van het referendum Hoofdgroenstructuur was om aan de initiatiefnemers een motivering te vragen waarom zij voor een bepaalde referendumvorm hebben gekozen en waarom niet voor een andere vorm. Met de motivering wil de initiatief- en referendumcommissie achterhalen wat de initiatiefnemers met hun referendum hopen te bereiken en kan zij gerichter adviseren over de vraag of de initiatiefnemers ook de juiste referendumvorm hebben gekozen, of dat eventueel bijsturing nodig is (zie ook de toelichting op hoofdstuk 5). De Initiatief- en referendumcommissie brengt over het inleidend verzoek inclusief motivering een advies uit aan de raad en eventueel het college.

Artikel 8 Ondersteuning inleidend verzoek

Een inleidend verzoek moet ondersteund worden door 1.000 ondersteuningsverklaringen. De ondersteuningsverklaringen kunnen worden ingediend op een door de raad verstrekt formulier. Doorgaans is er voorafgaand aan het indienen van een inleidend verzoek contact tussen initiatiefnemers en de raadsgriffie. De raadsgriffie is het aanspreekpunt voor initiatiefnemers.

De ondersteuningsverklaringen worden gecontroleerd op geldigheid, bijvoorbeeld of de ondersteuningsverklaring is afgegeven door een kiesgerechtigde en/of niet dubbel is ingediend. Nadat de termijn voor het indienen van een ondersteuningsverklaring is geëindigd wordt er een proces-verbaal opgemaakt. Dit proces-verbaal wordt bij de besluitvorming over het inleidende verzoek betrokken.

Artikel 9 Inwilligen inleidend verzoek

De raad is bevoegd een inleidend verzoek in te willigen. De Initiatief- en referendumcommissie brengt voordat de raad een besluit neemt een advies uit over het inleidende verzoek.

De raad kan in vergadering beslissen over het inwilligen van het inleidende verzoek maar kan dat besluit ook verdagen. Een reden hiervoor kan zijn gelegen in de wens nog nader overleg te plegen met de initiatiefnemers. Na het inwilligen van het inleidende verzoek hebben de initiatiefnemers de mogelijkheid om van referendumvorm te veranderen, zie verder artikel 25 t/m 28.

Artikel 10 Opschortende werking

Wanneer de raad een inleidend of wijzigingsverzoek inwilligt, wordt de besluitvorming over het ontwerp-raadsbesluit of voorgenomen collegebesluit aangehouden. Voorgaande betekent dat het ontwerp-raadsbesluit of voorgenomen collegebesluit zoals op de agenda van de raad staat, wel wordt behandeld. De gang van zaken rond een wijzigingsverzoek wordt behandeld in hoofdstuk 5, artikel 25 t/m 28.

Bij deze behandeling kunnen er amendementen (enkel in geval van een ontwerp-raadsbesluit) en moties worden ingediend. Over de amendementen zal dan gestemd worden maar over de voordracht en ingediende moties niet. De besluitvorming over de voordracht en de ingediende moties wordt dus aangehouden. Het geamendeerde ontwerp-raadsbesluit of het voorgenomen collegebesluit vormt dan het onderwerp van een definitief referendumverzoek. De termijn die is opgenomen biedt de mogelijkheid om als raad in gesprek te gaan met de initiatiefnemers.

Spoedeisende besluiten mogen wel genomen worden. In dat geval vindt het referendum over het oorspronkelijke ontwerpbesluit achteraf plaats.

Artikel 11 Definitief verzoek

In de Referendumverordening Gemeente Amsterdam 2022 heeft het definitieve verzoek geen 'eigenaar'. In de nu voorgelegde concept-wijziging is zo'n eigenaar in art. 11, eerste lid onder b., wel opgenomen: de initiatiefnemers van het inleidende verzoek.

Een definitief verzoek voor een referendum wordt als volgt ingediend. Het definitieve verzoek en de benodigde tienduizend ondersteuningsverklaringen van kiesgerechtigden moeten worden ingediend binnen een termijn van tien weken. Doorgaans is er in deze fase contact tussen de initiatiefnemers en de raadsgriffie. De raadsgriffie is het aanspreekpunt voor initiatiefnemers.

De voorzitter van de raad bepaalt wanneer de termijn van tien weken start en eindigt. In dit stadium toetst de raad nog slechts of voldoende geldige ondersteuningsverklaringen zijn ingediend. Is dat het geval, dan wordt het definitieve verzoek toegelaten.

Bij het bepalen van de aanvangstermijn van de tien weken kan de voorzitter van de raad in overleg treden met de initiatiefnemers.

Artikel 12 Ondersteuning definitief verzoek

Een definitief verzoek moet ondersteund worden door 10.000 ondersteuningsverklaringen. De ondersteuningsverklaringen kunnen worden ingediend op een door de raad verstrekt formulier. Doorgaans is er voorafgaand aan het indienen van een definitief verzoek contact tussen initiatiefnemers en de raadsgriffie. De raadsgriffie is het aanspreekpunt voor initiatiefnemers.

De ondersteuningsverklaringen worden gecontroleerd op geldigheid, waarbij er bijvoorbeeld op gelet wordt of de ondersteuningsverklaring is afgegeven door een kiesgerechtigde en/of zij niet dubbel is

ingediend. In het geval dat het aantal benodigde geldige ondersteuningsverklaringen binnen tien weken is ontvangen, is aan de ontvankelijkheidseis voor een definitief verzoek voldaan, wordt de telling gestopt en de mogelijkheid van het indienen van een ondersteuningsverklaring beëindigd.

Nadat de termijn voor het indienen van een ondersteuningsverklaring is geëindigd of het vereiste aantal geldige ondersteuningsverklaringen binnen de termijn is ontvangen, wordt er een proces-verbaal opgemaakt. Dit proces-verbaal wordt bij de besluitvorming over het definitieve verzoek betrokken. De ondersteuningsverklaringen die zijn ingediend bij een inleidend verzoek en eventueel wijzigingsverzoek komen te vervallen nadat het inleidende verzoek en eventueel wijzigingsverzoek is ingewilligd. Dit betekent dat 10.000 (nieuwe) ondersteuningsverklaringen ingediend moeten worden. Het is dus mogelijk dat een kiesgerechtigde drie keer een ondersteuningsverklaring indient: voor het inleidende verzoek, het wijzigingsverzoek en het definitieve verzoek.

Artikel 13 Besluit op definitief verzoek

De raad neemt een besluit over het definitieve verzoek. De Initiatief- en referendumcommissie brengt voordat de raad een besluit neemt een advies uit over het definitieve verzoek.

Artikel 14 Naamgeving en vraagstelling referendum

De raad stelt de naamgeving en vraagstelling vast. De vraagstelling moet kort en helder zijn en de verordening legt de vorm van de vraagstelling in beginsel vast (art. 14, derde lid). De vraagstelling wordt hier ingekaderd om te zorgen dat de vraagstelling zo neutraal mogelijk wordt en te voorkomen dat zij onderwerp wordt van een (nadere) politieke kleuring. De advisering van de Initiatief- en referendumcommissie zal erop gericht zijn bij te dragen aan een maximaal duidelijke en neutrale vraagstelling.

Artikel 15 Vaststelling van de uitslag en besluitvorming na referendum

De uitslag wordt bepaald door het vaststellen van hoeveel stemmen voor dan wel tegen het ontwerp-raadsbesluit of voorgenomen collegebesluit zijn uitgebracht, waarbij blanco en ongeldige stemmen buiten beschouwing worden gelaten. De verordening kent geen minimaal vereist opkomst- of deelnamepercentage. Het centraal stembureau stelt de uitslag vast. Voor het – onwaarschijnlijke – geval dat wordt vastgesteld dat er onregelmatigheden hebben plaatsgevonden is de mogelijkheid opgenomen dat de raad tot een hertelling besluit.

Hoofdstuk 4 Alternatief burgervoorstel en referendum over een alternatief burgervoorstel

Artikel 16 Inleidend verzoek

Zie toelichting op artikel 7.

Speciale aandacht is nodig voor een onderbouwd voorstel die vereist is als onderdeel van een inleidend verzoek voor het alternatief burgervoorstel. Inherent aan deze referendumvorm is dat de initiatiefnemers zich hebben verdiept in het onderwerp waarover men met een alternatief burgervoorstel wil komen. Deze verdieping komt tot uiting in het schrijven van een onderbouwd voorstel. Wanneer dit onderbouwde voorstel is opgesteld of bijna is uitgewerkt kunnen initiatiefnemers een verzoek om ambtelijke ondersteuning doen om het onderbouwde voorstel te checken dan wel aan te vullen op basis van gegevens/informatie die de ambtelijke ondersteuning kan leveren. Het is enkel mogelijk om ambtelijke ondersteuning te vragen wanneer er al een concept onderbouwd voorstel aanwezig is. Doorgaans is er voorafgaand aan het indienen van een inleidend verzoek contact tussen initiatiefnemers en de raadsgriffie. De raadsgriffie is het aanspreekpunt voor initiatiefnemers.

Artikel 17 Ondersteuning inleidend verzoek

Zie toelichting op artikel 8.

Artikel 18 Inwilligen inleidend verzoek

Zie toelichting op artikel 9.

De behandeling van een alternatief burgervoorstel door de raad vindt plaats als volgt. De raad kan een alternatief burgervoorstel overnemen. Dan eindigt het initiatief. Een delegatie uit de raad kan namens de raad ook in overleg treden met de initiatiefnemers.

Het recht van initiatiefnemers om hun alternatieve burgervoorstel in te trekken, maakt het mogelijk voor de raad en de initiatiefnemers om in overleg te treden en tot een compromis te komen. Zo kunnen beiden een referendum met een voor hen onzekere uitkomst voorkomen. Lukt het bereiken van een compromis niet, dan hebben de initiatiefnemers het recht om met steun van 10.000 ondersteuningsverklaringen een definitief verzoek voor een referendum in te dienen. Tijdens de termijn voor het indienen van een definitief verzoek kunnen de raad en de initiatiefnemers alsnog tot een compromis komen. Het referendum gaat dan niet door.

Artikel 19 Opschortende werking

Zie toelichting op artikel 10.

Artikel 20 Definitief verzoek

Zie toelichting op artikel 11.

Artikel 21 Ondersteuning definitief verzoek

Zie toelichting op artikel 12.

Artikel 22 Besluit op definitief verzoek

Zie toelichting op artikel 13.

Artikel 23 Naamgeving en vraagstelling referendum

Zie toelichting op artikel 14.

Kiezers kunnen voor het ontwerpraadsbesluit/voorgenomen collegebesluit stemmen of voor het alternatieve burgervoorstel of voor geen beide.

Artikel 24 Vaststelling van de uitslag en besluitvorming na referendum

Zie toelichting op artikel 15.

Hoofdstuk 5 Overstappen op een andere referendumvorm

Artikel 25 Overstappen op een andere referendumvorm

De Initiatief- en referendumcommissie heeft naar aanleiding van het referendum Hoofdgroenstructuur aanbevolen om het mogelijk te maken om van referendumvorm te kunnen wisselen.

In de voorliggende concept-verordening is het mogelijk tussen twee referendumvormen over te stappen, namelijk van referendum over een ontwerpraadsbesluit/voorgenomen collegebesluit op alternatief burgervoorstel of vice versa. Deze beide referendumvormen hebben betrekking op hetzelfde object, namelijk een ontwerp-raadsbesluit of voorgenomen collegebesluit. Wisseling met de referendumvorm 'volksinitiatief' is niet mogelijk, omdat die vorm geen betrekking heeft op een ontwerpraadsbesluit of voorgenomen collegebesluit.

De mogelijkheid om van referendumvorm over te stappen heeft geleid tot een extra stap in het proces. Voor het referendum of alternatief burgervoorstel dient eerst een inleidend verzoek ingediend te worden. Een inleidend verzoek dient te worden ondersteund door 1.000 ondersteunings-verklaringen met behulp van een door de raad beschikbaar gesteld formulier (elektronisch en/of analoog) en dient ook een motivering te bevatten voor de gekozen referendumvorm.

De Initiatief- en referendumcommissie brengt over het inleidende verzoek inclusief de opgegeven motivering advies uit. Vervolgens neemt de raad het besluit of het inleidend verzoek wordt ingewilligd. Wanneer de raad heeft besloten het inleidend verzoek in te willigen, hebben de initiatiefnemers bedenktijd om op een andere referendumvorm (zie hierboven) over te stappen. Aanleiding hiervoor kan het besprokene in de raad zijn. De bedenktijd is gebonden aan een – korte - termijn, namelijk tien dagen nadat de raad het inleidende verzoek heeft ingewilligd. Binnen die termijn kunnen de initiatiefnemers aan de voorzitter van de raad kenbaar maken dat zij willen overstappen op een andere referendumvorm. Ook hier is de raadsgriffie het aanspreekpunt voor initiatiefnemers.

Wanneer na het inwilligen van het inleidende verzoek de initiatiefnemers niet willen overstappen op een andere referendumvorm, hebben zij de mogelijkheid om een definitief verzoek in te dienen.

Artikel 26 Wijzigingsverzoek

Wanneer de Initiatiefnemers van een inleidend verzoek van referendumvorm willen wijzigen, dan begint de procedure met het kenbaar maken van dit voornemen tot het indienen van een wijzigingsverzoek binnen tien dagen nadat de raad het inleidende verzoek heeft ingewilligd en moet kenbaar gemaakt worden bij de voorzitter van de raad.

Voor het indienen van een wijzigingsverzoek bij de voorzitter van de raad geldt – net als bij een inleidend verzoek - een termijn van zeven dagen, gerekend vanaf het moment dat kenbaar wordt gemaakt dat men van referendumvorm wil veranderen.

De Initiatief- en referendumcommissie brengt over het wijzigingsverzoek inclusief de gegeven motivering advies uit. Vervolgens neemt de raad het besluit of het wijzigingsverzoek wordt ingewilligd.

Artikel 27 Ondersteuning wijzigingsverzoek

Een wijzigingsverzoek moet ondersteund worden met 1.000 ondersteuningsverklaringen op een door de raad beschikbaar gesteld formulier (elektronisch en/of analoog), en moet een motivering worden gegeven voor het overstappen op een andere referendumvorm.

Het 'opnieuw' vragen van 1.000 ondersteuningsverklaringen is nodig omdat duidelijk moet zijn dat voldoende kiesgerechtigden hun ondersteuning geven aan de door de initiatiefnemers beoogde wijziging.

Doorgaans is er voorafgaand aan het indienen van een wijzigingsverzoek contact tussen initiatiefnemers en de raadsgriffie. De raadsgriffie is het aanspreekpunt voor initiatiefnemers.

De ondersteuningsverklaringen worden gecontroleerd op geldigheid, zodat kan worden vastgesteld of de ondersteuningsverklaring is afgegeven door een kiesgerechtigde en of er niet dubbel is ingediend. De ondersteuningsverklaringen die zijn ingediend bij een inleidend verzoek komen te vervallen nadat het inleidende verzoek is ingewilligd. Dit betekent dat opnieuw 1.000 ondersteuningsverklaringen ingediend moeten worden.

De ondersteuningsverklaringen die zijn ingediend voor een inleidend verzoek en/of een wijzigingsverzoek tellen niet mee als ondersteuningsverklaring voor een definitief verzoek. Dit betekent dat de kiesgerechtigde voor het inleidende verzoek een ondersteuningsverklaring kan indienen, later ook voor een wijzigingsverzoek, en weer later voor een definitief verzoek.

Nadat de termijn voor het indienen van een ondersteuningsverklaring is geëindigd wordt er een proces-verbaal opgemaakt. Dit proces-verbaal wordt bij de besluitvorming over het wijzigingsverzoek betrokken.

Artikel 28 Inwilligen wijzigingsverzoek

De raad is bevoegd om een wijzigingsverzoek in te willigen. De Initiatief- en referendumcommissie brengt voordat de raad een besluit neemt een advies uit over het wijzigingsverzoek. De raad kan in vergadering beslissen over het inwilligen van het wijzigingsverzoek maar kan dat besluit ook verdagen, Bijvoorbeeld om nog nader overleg te plegen met de initiatiefnemers.

Hoofdstuk 6 Volksinitiatief en referendum op volksinitiatief

Een volksinitiatief is een recht van burgers op een volksstemming over een door burgers opgesteld voorstel. Het begrip 'volksinitiatief' is niet vastomlijnd. Het volksinitiatief is, net als het referendum, een uiting van directe democratie, waarbij de burgers rechtstreeks bij het besluitvormingsproces zijn betrokken. Dit in tegenstelling tot de representatieve democratie, waarin de burger door middel van zijn recht om invloed uit te oefenen op de samenstelling van vertegenwoordigend lichamen het besluitvormingsproces kan beïnvloeden. Oogmerk van zowel het referendum als volksinitiatief is dat de burger meer betrokken wordt bij de publieke besluitvorming.

Artikel 29 Inleidend verzoek

Zie toelichting op artikel 7.

Aanvullend hierop wordt ingegaan op een onderbouwd voorstel dat vereist is als onderdeel van een inleidend verzoek voor een volksinitiatiefvoorstel. Bij deze referendumvorm verdiepen initiatiefnemers zich in het onderwerp waarvoor men een volksinitiatief wil indienen. Deze verdieping komt tot uiting in het schrijven van een onderbouwd voorstel. Wanneer dit onderbouwde voorstel is opgesteld of bijna is uitgewerkt kunnen initiatiefnemers een verzoek om ambtelijke ondersteuning doen om het onderbouwde voorstel te checken dan wel aan te vullen op basis van gegevens/informatie die de ambtelijke ondersteuning kan leveren. Het is enkel mogelijk om ambtelijke ondersteuning te vragen wanneer er al een concept onderbouwd voorstel aanwezig is. Doorgaans is er voorafgaand aan het indienen van een inleidend verzoek contact tussen initiatiefnemers en de raadsgriffie. De raadsgriffie is het aanspreekpunt voor initiatiefnemers.

Artikel 30 Ondersteuning inleidend verzoek

Zie toelichting artikel 8.

Artikel 31 Inwilligen inleidend verzoek

Zie toelichting artikel 9.

Aanvullend hierop wordt nog het volgende opgemerkt. De raad kan een volksinitiatief overnemen. Dan eindigt het initiatief. Een delegatie uit de raad kan namens de raad ook in overleg treden met de initiatiefnemers. Het recht van initiatiefnemers om hun volksinitiatief in te trekken, maakt het mogelijk voor de raad en de initiatiefnemers om in overleg te treden en tot een compromis te komen. Zo kunnen beiden een referendum met een voor hen onzekere uitkomst voorkomen. Lukt het bereiken van een compromis niet, dan hebben de initiatiefnemers het recht om met steun van 10.000 ondersteuningsverklaringen een definitief verzoek voor een referendum in te dienen. Tijdens de termijn voor het indienen van een definitief verzoek kunnen de raad en de initiatiefnemers alsnog tot een compromis komen. Het referendum gaat dan niet door.

Artikel 32 Alternatief raadsvoorstel

De raad mag een alternatief raadsvoorstel indienen dat tegelijk met het volksinitiatief ter stemming wordt gebracht. Voor een alternatief raadsvoorstel gelden dezelfde vormvereisten als voor een volksinitiatief, zie artikel 29

Artikel 33 Definitief verzoek

Zie toelichting op artikel 11.

Artikel 34 Ondersteuning definitief verzoek

Zie toelichting op artikel 12.

Artikel 35 Besluit op definitief verzoek

Zie toelichting op artikel 13.

Artikel 36 Naamgeving en vraagstelling referendum

Zie toelichting op artikel 14.

Kiezers kunnen voor het volksinitiatief stemmen of voor het alternatief raadsvoorstel of voor geen van beide.

Artikel 37 Vaststelling van de uitslag en besluitvorming na referendum

Zie toelichting op artikel 15.

Hoofdstuk 7 Nadere regels voor referenda**Artikel 38 Datum referendum**

Dit artikel regelt de vaststelling door de raad van de datum van het referendum. Om voldoende tijd te laten voor de campagne, vindt het referendum niet eerder dan vijf maanden en niet later dan tien maanden na de dag waarop besloten is – door inwilliging van een definitief verzoek – tot het houden van een referendum.

De raad kan van voornoemde termijn gemotiveerd afwijken om de combinatie met een verkiezing mogelijk te maken of om te voorkomen dat een stemming tijdens de schoolvakanties voor de regio Amsterdam plaatsvindt. De Initiatief- en referendumcommissie heeft tot taak advies te geven over de datum van het referendum.

Artikel 39 Organisatie en uitvoering referendum en stemming

Na de inwilliging van het definitief verzoek breekt er een nieuwe fase van het referendumproces aan, namelijk de uitvoeringsfase. In deze fase zijn bij de uitvoering van het raadsbesluit niet alleen de raad, de griffie en de Initiatief- en referendumcommissie betrokken, maar ook een aantal organisatieonderdelen van de gemeente. Het college (en dus niet de raad) is belast met de uitvoering van deze fase binnen de kaders die door de raad zijn vastgesteld en in deze verordening zijn neergelegd.

Artikel 40 Procedure stemming

De stemming wordt volgens artikel 39 van de verordening zoveel mogelijk op dezelfde manier georganiseerd als de verkiezingen voor de leden van de raad. Het ligt voor de hand dat dan dezelfde onderdelen van de Kieswet van toepassing zijn. Dat regelt artikel 40. Dit artikel zorgt ervoor dat er wordt uitgegaan van de Kieswet zoals die geldt op het moment dat de stemming plaatsvindt.

De verwijzing naar de Kieswet betreft de volgende onderdelen:

- hoofdstuk E, in ieder geval de paragrafen 1 en 4: bepalen kieskring en instelling hoofdstembureau;
- hoofdstuk J: gang van zaken bij de stemming;
- hoofdstuk L: stemmen bij volmacht;
- Hoofdstuk N, in ieder geval paragraaf 1: gang van zaken op stembureau;
- Hoofdstuk P, in ieder geval de paragrafen 1 en 4: vaststelling en bekendmaking van de uitslag.

De genoemde onderdelen van de Kieswet zijn van overeenkomstige toepassing. Dat betekent dat de bepalingen waarnaar wordt verwezen niet altijd letterlijk kunnen worden gevolgd. Dat betreft bijvoorbeeld de verwijzing naar kandidatenlijsten. Bij een referendum is er geen sprake van kandidatenlijsten.

Daarom is in de verordening opgenomen 'voor zover relevant voor een referendum'. De raad kan besluiten tot een gedeeltelijke of algehele hertelling (zie artikel 15).

Artikel 41 Stadsdeelreferenda

Als de raad van mening is dat een ontwerpbesluit in de zin van artikel 2 een kleiner deel van de gemeente raakt, kan de raad besluiten om een referendum in een of meerdere stadsdelen te houden. Hierover wordt advies gevraagd aan de Initiatief- en referendumcommissie en de stadsdeeladviescommissie(s) die het aangaat. Het aantal ondersteuningsverklaringen voor het inleidende verzoek (of wijzigingsverzoek) blijft op 1.000, onafhankelijk van de grootte van het stadsdeel. Het aantal ondersteuningsverklaringen voor een definitief verzoek wordt verlaagd naar 3.000 (voor stadsdelen met minder dan 100.000 inwoners), 5.000 (voor al dan niet gecombineerde stadsdelen tussen 100.000 en 300.000 inwoners) en gehandhaafd op 10.000 voor (gecombineerde) stadsdelen met meer dan 300.000 inwoners. In vergelijking met buitenlandse voorbeelden zijn deze aantallen als redelijk te kenschetsen.

Daarnaast is het mogelijk dat het college besluit om een ontwerp stadsdeelbesluit voor te leggen voor wensen en bedenkingen aan de raad. In dat geval is het ontwerp stadsdeelbesluit ook referendabel. Referenda zijn immers mogelijk over aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de raad vallen en collegebesluiten die voor wensen en bedenkingen aan de raad worden voorgelegd op grond van artikel 169, vierde lid, van de Gemeentewet (artikel 2). Stadsdeelbesluiten gebaseerd op bevoegdheden die zijn gemandateerd aan het dagelijks bestuur of de voorzitter van het dagelijks bestuur kunnen daarom referendabel zijn, omdat de bevoegdheid bij het college blijft liggen. Bevoegdheden die gede-

legeerd zijn aan (de voorzitter van) het dagelijks bestuur zijn niet referendabel. De bevoegdheden van de stadsdelen zijn neergelegd in de verordening stadsdelen en stadsgebied Amsterdam 2022. Dit zal naar verwachting niet veel voorkomen.

Artikel 42 Budget en subsidie

De raad stelt een budget vast voor de organisatie van het referendum, inclusief opening van de stem-bureaus, versturen van oproepkaarten en huis-aan-huisverspreiding van de referendumkrant en een digitale versie ervan. Daarnaast kan de raad ook een budget vaststellen voor inhoudelijk campagnevoeren door zowel de initiatiefnemers als door derde partijen en de gemeente.

De Subsidieregeling referendum Amsterdam 2023 is van kracht. Hierin zijn regels opgenomen voor activiteiten ter ondersteuning van campagneactiviteiten ten behoeve van het publieke debat en de meningsvorming over het ontwerp-raadsbesluit dan wel voorgenomen collegebesluit waarop het referendum betrekking heeft. Het college verleent binnen de kaders van voornoemde subsidieregeling de subsidies. De Initiatief- en referendumcommissie heeft een adviserende taak in het kader van de subsidieverlening.

De raad kan een apart budget voor het college vaststellen voor activiteiten ter ondersteuning van campagneactiviteiten ten behoeve van het publieke debat en de meningsvorming over het ontwerp-raadsbesluit dan wel voorgenomen collegebesluit waarop het referendum betrekking heeft. Met het oog op een gelijk speelveld tussen college en burgers mag het college niet meer geld gebruiken dan de raad heeft bepaald en mogen geen medewerkers en gemeentelijke communicatiekanalen worden ingezet.

Vanwege een gelijk speelveld dienen medewerkers zich politiek neutraal op te stellen. Dat betekent dat medewerkers een neutraal standpunt innemen en dus geen voorkeur uitspreken voor een bepaalde mening in een discussie of voor een bepaalde zijde gedurende het referendumproces. Deze onpartijdigheid stelt ambtenaren in staat om objectief, ongeacht de politieke kleur, werkzaamheden te verrichten. Dit bevordert een eerlijk en transparant referendumproces, is essentieel voor een goed functionerende democratie en draagt bij aan het vertrouwen in de overheid. Dit brengt ook met zich mee dat het college resp. de verantwoordelijke wethouder een persoonlijk en actief aandeel heeft in het publieke debat en de campagne. Daarnaast mag het college of de verantwoordelijke wethouder voor zijn of haar campagne geen gebruik maken van de gemeentelijke communicatiemiddelen en -kanalen.

Vanuit de ervaringen met andere referenda zijn er wel voorbeelden te geven wat mag en niet mag. Zo mogen ambtenaren de wethouder/college gewoon blijven ondersteunen ten aanzien van het werk dat er ligt. Het is dus toegestaan om een annotatie te schrijven of ondersteuning te bieden bij het opstellen van een tekst voor de referendumkrant. Echter de wethouder resp. het college is te allen tijde degene die akkoord geeft en het woord voert op bijvoorbeeld bijeenkomsten en debatten over het onderwerp van een referendum. Ook staat de wethouder resp. het college zelf (en niet een woordvoerder) de pers te woord over het onderwerp van een referendum. Zowel college als ambtelijke organisatie dienen zich bewust te zijn van hun positie en het belang van een gelijk speelveld. De Initiatief- en referendumcommissie kan hierover om advies gevraagd worden. Ervaring in andere gemeenten leert dat actief meedenken van de referendumcommissie – een actieve inschakeling van die commissie door de betrokken ambtenaren – de soepelheid van het referendumproces ten goede komt.

Voor wat betreft het gebruik van gemeentelijke communicatiekanalen wordt nog het volgende opgemerkt. Het college kan de gemeentelijke communicatiekanalen wel gebruiken voor neutrale opkomst bevorderende activiteiten. Deze activiteiten mogen niet verward worden met campagne activiteiten van het college resp. de verantwoordelijke wethouder.

Artikel 43 Referendumkrant

De voorzitter van de raad is verantwoordelijk voor het uitbrengen van een referendumkrant. Een papieren versie van de referendumkrant wordt uiterlijk twee weken voor het houden van het referendum huis aan huis verspreid. Daarnaast wordt uiterlijk vier weken voor het referendum een toegankelijke digitale versie op de gemeentelijke website beschikbaar gesteld.

Het staat de voorzitter van de raad (of college) vrij om naast het uitbrengen van een referendumkrant ook andere instrumenten in te zetten om neutrale voorlichting over en/of ruchtbaarheid te geven aan het referendum. Dit kan bijvoorbeeld door het maken van een film en deze via lokale media te laten zien of flyers te verspreiden.

De Initiatief- en referendumcommissie houdt toezicht op het gehele referendumproces ter borging van de objectiviteit en onpartijdigheid van de informatie. De Initiatief- en referendumcommissie brengt dus geen advies uit over de redactie van de referendumkrant.

Het college en de initiatiefnemers krijgen gelijke ruimte (ieder krijgt een eigen pagina) voor hun argumenten in de referendumkrant. Er kan en mag dus geen eindredactie plaatsvinden op de argumenten van zowel college en de initiatiefnemers, tenzij dit door college dan wel initiatiefnemers is gewenst. Dit kan er in praktijk toe leiden dat er bijvoorbeeld spelfouten in de teksten kunnen staan. De inhoud van de 'eigen' pagina van initiatiefnemers en de 'eigen' pagina van het college is een exclusieve verantwoordelijkheid van die initiatiefnemers en die van het college, ieder voor hun 'eigen' pagina.

Ook wordt ervoor zorggedragen dat de informatie laagdrempelig en eenduidig is en wordt de mogelijkheid gegeven om de informatie breed te verspreiden via audiovisuele kanalen, geschikt voor laaggeletterden en visueel beperkten. Op die wijze worden deze groepen beter bereikt.

Hoofdstuk 8 Slotbepalingen

Artikel 44 Strafbepalingen

Dit artikel bevat de strafbepalingen voor degenen die overtredingen begaan bij de inzameling van ondersteuningsverklaringen en de stemming.

Artikel 45 Evaluatie

De Initiatief- en referendumcommissie brengt na elke gehouden referendum een evaluatie uit. De raad kan na vijf jaar na inwerkingtreding van de verordening deze evalueren.

Artikel 46 Intrekking oude verordening

Dit artikel bevat overgangsregels en regelt de 'ophanging' van een regeling die verbonden is aan de voorliggende verordening.

Artikel 47 Inwerkingtreding

De verordening treedt in werking na bekendmaking.

Artikel 48 Citeertitel

Dit artikel behoeft geen nadere toelichting.